

ՄԵԼԻՔ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբլի.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ.
Տէլէֆոն № 253.

ՀԱՅԿԵՍՏԱՅԻՆ ԴԵՄՈՔՐԱՏԻԿԱՆ ԴՈՒՆԻՔ

ԲԱՅՎԱԾ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆԿՈՒՄ 1899 ԹԻՒՆԿԱՆԻ

ՄԵԼԻՔ

(27-րդ ՏՈՒՆԻՔ)

ԴՐԱՎԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՆԵՐԸ ԼՐԱԳԻՐԻ

«ՄԵԼԻՔ»-ԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԿԻ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԱՄԲ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՄ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսականը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ. և մի ամսականը՝ 1 ռուբլի: ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ա մ ե ռ ի կ ա յ ի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 ռուբլի. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի:

«ՄԵԼԻՔ»-ԿՐՈՂԻ ԿԱՐԵՐԻ ԵՒ ԽՊՐԱԲԱՍԱՆԸ (Բաղադրայա և Բարձրակարգ փողոցների անկիւն): Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄԵԼԻՔ»-ԿՐՈՂԻ համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է գրել նետեալ հասցով. ТИФЛИСЪ, Редакция „МШАКЪ“, իսկ արտասահմանից՝ ТИФЛИС, Rédaction du journal arménien „MSCHAK“.

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

Ա Պ Ա Ռ Ի Կ Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ն Զ Է Ը Ն Գ Ո Ւ Ն Վ Ո Ւ Մ

ԲՈՂԱՆԻՔԻՆԻՔԻ

Առանց խնամակարութեան ոչինչ էք. Բարոյական վերածնութիւն. — ՆԵՐՔԻՆ՝ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ ներանդի. Նամակ Այբերանդորդայից. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Քիւրքիայից. Արտաքին լուրեր. — ԽԱՌԻՆԻՔ. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ԲՈՐՍԱ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Աշխատասիրութեան տուն:

ԱՌԱՋ ԽՆԱՄԱԿԱՆՈՒԹԱՆ ՈՅԻՆՉ ԷՔ

Մեր հասարակական հարցերի մէջ մի բան, որ ամենից շատ ուշադրութիւն է գրաւում իր անբնական, վնասակար ուղղութեամբ, այն է՝ որ մեր երկրի երիտասարդ, ձեռնարկող ոյժերը ցոյց են տալիս մի զարմանալի թուլամորթութիւն, համարձակում են պատրաստ գործերի շուրջը, երկրպագում են կապիտալին, որսում են չաղ պաշտօններ. իսկ մի-մի, երբ հարկաւոր է լինում պաշտպանել այն բողոքների դէմ, որոնք շարունակ արձանագրվում են մամուլի մէջ, մեր խնայողներն անբարձրացնում են կատարեալ անօգնականութեան, կատարեալ ուժեղութեան աղաղակներ:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Չէ կարելի մի առանձին համակրութիւնով չը խօսել Թիֆլիսում նոր բացված աշխատասիրութեան կամ աշխատանքի տան մասին: Իսկ մի այնպիսի հիմնարկութիւն է, որ իր գաղափարով խիստ տարբերվում է մեզանում և ինչու այժմ եղած զանազան ընկերութիւններից, որոնք նպատակ են ունենել օգնութեան հասնել տանջվող մարդկութեանը: Բաւական չէ ունենալ ազնիւ ու մարդասեր զգացմունքներ, բաւական չէ անկեղծ կերպով ցանկալ օգնել մէկին, թեթեւացնել կարօտեալի վիշտը, պէտք է նաև գիտենալ, թէ ինչպէս անել այդ օգնութիւնը, պէտք է հասկանալ կարօտեալի իսկական մարդկային կարիքը և դրա համեմատ էլ ձեռք առնել օգնութեան միջոցները: Մինչև այժմ մեզանում ընդունված բարեգործութեան գաղափարը երկարատև է, որ կարօտեալը, անգործը, անտուն և անտէր աղքատը մի ցաւ է հասարակութեան համար, մի այնպիսի հասարակական աղանդակ երևոյթ, որի դէմ կռուել, որի դէմ հիմնական մի-

տարեալ ուժեղութեան աղաղակներ: Նրան տուէր պատրաստ գործ մեր գաւառների խորքում, նրա համար յարմարութիւններ ստեղծեցէք և այն ժամանակ, ինչու չէ, նա էլ կը գնայ մեծ կենտրոններից հեռու գտնվող խուլ, վայրենի տեղերը և կը գործէ այդ մոռացված, կորած անկիւններում:

Ուրեմն ոչ որ մինչև այժմ չէր հասկանում, թէ ինչ պէտք է անել, որ խաւար ու անօգնական մնացած գաւառն արժանանայ ինտելիգենցիայի կամ առհասարակ աշխատանքի, նախաձեռնութեան ընդունակ ոյժերի այցելութեան: Իրէք մեր գաւառների ամենախուլ անկիւններում մի-մի միլիոնատէր, թող նա գործ, յարմարութիւն, տաք պաշտօն ստեղծէ և ապա միամիտ մնացէ՛ք կըթված, պատրաստված ոյժերի պակասութիւն չի լինի: Թողէք մեր Այբերանդորդայի գաւառում կամ Ղազարի լեռներում ծաղկէ մի նոր Բագու և կը տեսնէ՛ք թէ որպիսի հոսանք կը սկսվի դէպի այդ կողմերը: Բայց բանի որ չը կայ այդ ձգողական ոյժը, բանի որ աղքատութիւն և վայ-

րօքներ ձեռք առնել անկարելի է. և ուրեմն մընում է միայն, խիղճը հանգստացնելու համար՝ երբեմն կարօտեալին տալ մի քանի կոպէկ, մի քանի ռուբլի և համոզված լինել, որ այդ ևս բան անել չէ կարելի: Այս է եղել մինչև այժմ բոլոր բարեգործական ընկերութիւնների գործունէութեան նշանաբանը—օգնել կարօտեալին, ողորմութիւն տալով նրան:

Իժմար չէ ազատցանք, որ ողորմութիւն տալը (ինչ ձեռով էլ լինի) մի այնպիսի պաշտատիւ, անպատիւ միջոց է, որով ի հարկէ, չէ կարելի ոչ մի թշուառ արտասուք սրբել, բացի մարդուն բարոյագէտ փաշտելուց, բացի նրա մարդկային արժանաւորութիւնը ոտնակոխ անելուց: Բարեգործական ընկերութիւնները ենթադրում են, որ մարդ, եթէ խիստ կարելի մէջ է, եթէ մինչև անգամ ուտելու հաց չունի, չէ էլ կարող ունենալ ոչ մի բարոյական պահանջ, ոչ մի բարձր հոգեկան դրու՜մ, բացի ուտելու և խմելու ցանկութիւնից, բացի բաղնիքի, ցորի և այլ տարրական պահանջներին յազուրդ տալու ձգտումից: Այս բուրժուական, հակամարդկային տեսակէտից նայելով աղքատի վրա՝ պէտք է ասենք, որ աղքատը մարդ չէ, բաւական ընդարձակ նշանակութեամբ, այլ մի քաղցած կամ դատարկ ստամոքս է, որ հաց է ուղում, մի մրսած կուլ եկած մարմին է, որ միայն ուղում է տա-

րեւութիւն է տիրում մեր գաւառներում, ինչպէս կարող էք սպասել, որ ինտելիգենցիան հասկանայ իր պարտաւորութիւնները:

Աւելորդ է ասել, թէ ո՛րքան տխուր տրականութիւն կարող է թողնել այդ պատճառաբանութիւնը: Սպասել որ երկրի խորքերը նախ պատրաստ գործը գնայ և ապա գործիչը—դա մի այնպիսի անբնական, նոյն իսկ ծիծաղելի անկարգութիւն է, որ գուցէ միայն ծոյլ և թուլամորթ արարածներին ներելի լինի: Քաղաքակրթութեան պատճառութիւնը օրէնքի անսխալականութեամբ ձեռք ցոյց կը տայ, որ ամեն տեղ ապագայ տնտեսական և մտաւոր առաջընթացութեան ասպարէզ հարթել են յանդուգն, խիզախ նախաձեռնողները, որոնք գործել են յամառութեամբ, կրել են անուր տանջանքներ, ենթարկվել են բաղդի ամեն տեսակ դառն հարուածներին, բայց չեն յուսահատվել, առաջ են գնացել, ծանապարհացնելով յետադանների համար: Եթէ անհատական նախաձեռնութեան այս ամենհիւստի չը լինէր, դարեւ առաջ Ամերիկա գաղթած եւրոպացի մինչև այժմ էլ նրստած կը լինէր ծովի ափին, սպասելով թէ երբ կը գայ պատրաստ գործը և կը հաստատվի կուսական անտառներով ծածկված երկրի խորքերում: Բայց այժմեան ամերիկական քաղաքակրթութիւնը ստեղծողները այդպէս չէին. նրանք յամառ, եռանդոտ կուռքներ էին բնութեան արդեւորների և աննպաստ հանգամանքների դէմ: Նրանք իրանց կրօնով, իրանց մի գոյգ ջղուտ ձեռքերով կուռքական յայտնակ մացրին վայրենի երկրի մէջ: Առանց նրանց տանջանքների, առանց անհատական նախաձեռնութեան այդ վիթխարի ոյժի չէր լինի այսօրվայ Ամերիկան:

Կամ թէ վերցրէք Ֆինլանդիան: Հիւսիսային անհիւստի երկրի տակ ընկած այդ աղքատ, ծահճոտ և գրանիտայ երկրի այսօր ներկայացնում է մի այնպիսի ծաղկած դրութիւն, որ հիացմունք է նախանձ է գրգռում: Նոյն էր նրան կերպարանափոխողը, ո՞վ էր, որ ծովի ալիքների մշակված արտեր խից, մերկ ժայռերի կրճեր վրա բարեկեցութեամբ պնդված գիւղեր և աղաքակրթութեամբ ծաղկէ: Նախաձեռնութեան ոգին, գիւղական հասարակութիւնը, որին ղեկավարում էր ժողովրդի առաջաւոր տարրը, նա, որ զինված է կրթութեամբ, փորձով, նա, որ հասկացել է բնութեան դէմ կռոււ մղելու մեծ խորհուրդը: Եթէ բաց անէք ձեր առաջ հիւ-

բանալ, որի միակ իղձը և տենչանքը՝ ուտել և տաքանալ է... Դժբաղաբար, ծայրայեղ չքաւորութեան մասնավոր մարդկանց կեանքում շատ են լինում այնպիսի օրովներ, ժամեր, օրեր... Նրանց ամբողջ կեանքը վերոյիշեալ տարրական պահանջների սե գոյնով է ներկված:

Բայց ո՞վ կարող է ասել, թէ դառն հանգամանքներում ապրող մարդկութիւնը չունի հոգեկան պահանջներ. ո՞վ կարող է ասել, որ նրանց մէջ մեռած է մարդկային պատիւ, ինքնասիրութեան, հաւասարութեան բարձր զգացմունքները: Եւ ո՞վ կարող է պնդել, որ ցորի և քաղցի մասնավոր թշուառները՝ որքան և տանջվում են ֆիլիքսայէս, նոյնպէս էլ չեն տանջվում հոգեպէս, բարոյագէտ, իրանց թշուառութիւնը, իրանց ընկած, արհամարհված, ոտնակոխ եղած վիճակը ողբալով: Բարեգործական ընկերութիւնները, որոնք էական նպատակն է՝ աղքատներին ողորմութիւն տալ, իրանց այդ գործունէութեամբ, տարածում են մութագիտութիւն, մարդկանց սովորեցնում են՝ իրանց կարիքներին բաւականութեամբ տալու համար, որիչներին ձեռք մեկնել, խնդրել, ստորադաշտ, փոխանակ աշխատելու և աշխատանքի վրա միայն յուսալու: Ել չը խօսենք այն մասին, թէ ողորմութիւն տալով, տնտեսապէս ոչ մի օգնութիւն չէ կարելի հասցնել մարդկանց, բայց ժամանակաւոր, կարճատև նը-

սիսային բնութեան խորթ դաւակի այժմեան բարոյութեան պատմութիւնը, դուք կը տեսնէք, թէ ինչպէս քայլ առ քայլ, չարքաշ ու դաժան մրցութեան, արեան քրտնիքի ու գրկանքների գնով է ձեռք բերված այն ամենը, ինչով նա այժմ պարծենում է: Նայելով իր գրանիտայ ժայռերին, Ֆինլանդացի յոգոց չէր հանում և չէր ասում՝ եթէ այդ անհիւստի բարձրութիւնների վրա մի հաստատ ու յարմար գործ լինէր ստեղծված, ինքը կը գնար այնտեղ: Գործ ստեղծողն էլ նա էր, մենակ, առանց ոյժի և կապիտալի օգնութեան, զինված միայն քաղաքակրթական տենչանքով, իր հայրենիքին ծառելու եռանդով:

Միայն անկարողութեան մատնված, թող ու խեղճ դասակարգներ են սպասում ինքնամակարութեան: Միայն ետամոլ, անպարտաճանաչ մարդն է, որ չէ ուզում առանց ուժեղ հովանաւորի, առանց նեցուկի քայլ անել: Այդպիսի թուլամորթներին միայն դամալն վայել դրութիւնն է կուլ գալ կապիտալիստի փէշերի տակ և նրան համարել միակ փրկութիւնը...

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսիայի անկեղծ բարեկամները հրճաւորով և ոգևորութեամբ են խօսում այն փոփոխութեան մասին, որ ներկայումս նկատվում է ֆրանսիական ինտելիգենցիայի տրամադրութեան մէջ. այդ նոր տրամադրութիւնը արտայայտվում է ոչ թէ միայն Իրէքիւն-Պիկարի գործի, այլ և հասարակական կեանքի բոլոր երևոյթների վերաբերմամբ: Ինտելիգենցիան մինչև վերջին տարիները ցոյց էր տալիս կատարեալ անտարբերութիւն հասարակական կեանքի երևոյթների նկատմամբ. համակված էր յուռետեսութեամբ, ծաղրով էր վերաբերվում ամեն մի հարցի և չէր հետաքրքրվում քաղաքական կեանքով: Դրականութիւնն ամենից շատ մանրամասնութիւնների ետեղի էր ընկնում և չէր որոնում էութիւնը. բանաստեղծութիւնը զոհում էր բովանդակութիւնը ձեռքին. գիտութեան մէջ տիրում էր միայն կարիէրիզմ, կամ, ամենալաւ՝ դէպքում, նեղ մասնագիտութիւն. գիտականները հպարտանում էին նրանով, որ ամբողջ շաքավներով լրագիր էին կարդում. պետական մարդիկ դեկլավրում էին իրանց գործունէութեան մէջ միայն շահերի քաղաքականութեամբ, իսկ հրապարակաստները և վկայագրողները յայտնի համարձակ ջարդով էին ամենացինիկ եսասիրութիւն:

Կատարից, որից յետոյ դարձեալ նոյն կարիքը, դարձեալ նոյն երգը... Ուրեմն բարեգործական ընկերութիւնների հիմնական գաղափարը՝ ոչ թէ օգտակար չէ գրկված մարդկութեան շահերին, այլ և վնասակար է ուղղակի թէ տնտեսապէս և թէ բարոյագէտ... Միակ դրա օգուտն այն է, որ իրանք, բարեգործութիւն կատարողները՝ բաւականութեամբ են զգում այդ գործից, իրանք հանգստացնում են իրանց խիղճը, կարծելով թէ կատարել են՝ դէպի թշուառ եղբայրներն ունեցած պարտականութիւնը: Անշուշտ ամեն մարդու յատուկ է ուրիշին լաւութիւն անելուց բաւականութեամբ ստանալու: Բայց երբ ձեռք ապացուցանում են, որ ձեր արած կարծեցեալ լաւութիւնը ոչ թէ բարիք է ուրիշի համար, այլ մինչև անգամ վնաս, երբ դու ինքնեղբայր մտղմէր, որ աղքատին ողորմութիւն տալով, չէք ազատում նրան աղքատութեան ծանկիւղից, այլ աւելի ևս խրախուսում էք մութագիտութիւնը, գրկելով մարդուն իր տարրական մարդկային իրաւունքներից, գրկելով նրան իր աշխատանքով ապրելու, իր զլխի և պատի տէրը լինելու, իր ոտների վրա կանգնելու յոյսից—երբ այս ամենը պարզ և հասկանալի է ձեռք համար, էլ ինչպէս դուք կարող էք ողորմութիւն տալուց բաւականութեամբ ստանալ:

Այսպիսով՝ լուրջ մտածողի համար, ողորմութեան

Սակայն այժմ—ասում «Русскія Вѣдомости» Պարիզի թղթակիցը—ամեն բան փոխվել է։ Փրանսիական ինտելիգենցիան անձանաչելի է դարձել։ Այնպիսի խոշոր երևոյթներ, ինչպէս բուլանժիզմը, պանամականութիւնը, երկիրն աւերող մաքսային հովանաւորող քաղաքականութիւնը, «մեկնիզմը» և «հանօթիզմը» երկամեայ տիրապետութիւնը, կղերականութեան ուժեղացումը, շահերի քաղաքականութիւնը, ներքին և արտաքին դժուարութիւնները, զինուորական դասակարգի գերիշխանութիւնը — այդ բոլորը ստիպեց ինտելիգենցիային սթափվել և լուրջ կերպով մտածել իր պարտաւորութիւնների մասին զէպի հայրենիքը։ Նրա անջատված, երկպառակված մասերը միացան և կազմեցին մի գործունեաց, համերաշխ կուսակցութիւն, որ այժմ պաշտպանելով մարդու և քաղաքացու իրաւունքները և լուսաբանելով հասարակական բարոյականութեան հարցերը, աշխատում է հաստատել Փրանսիայում խելացի և արդար յարաբերութիւններ անձնաւորութեան և պետութեան մէջ։ Գուրը, յաճառ, տոկոս կոխն արդէն սկսված է. ակադեմիկներ, գիտնականներ, գրողներ, արուեստագէտներ, հրապարակասօսներ վկայում են դատարաններում ճշմարտութեան և արդարութեան օգտին։ Բանակաւոր են մղում լրացրելու մէջ, սկսվում են հաւաքական ուղեւորներ և խնդրագրեր, ստորագրում են խմբովին բողոքներ կառավարչական տնօրէնութիւնների և պարլամենտական որոշումների դէմ, արտասանում են քաղաքական ճառեր և նախադասում են աղբյուրի ժողովներում։ Եւ այդ ամենը է այն ինտելիգենցիան, որ մի քանի ամիս առաջ խոր անտարբերութեամբ էր վերաբերվում հայրենիքի կրած աղէտներին։ Այժմ ամենքը սկսեցին մասնակցել հայրենիքի բարոյական վերածնութեան գործին։ Մինչև այսօր հասարակական ասպարէզում դեր էին խաղում միայն քաղաքական գործիչները, բայց այժմ նրանց տեղը բռնում են գիտնական լուսատուները, հոշակաւոր գրողները և ինտելիգենցիայի պայծառ ներկայացուցիչները—Մոսո, Միշլէ, Բէթաբ, Մուլլի Պրիւզոս, Գաստոն Պարի, Ալբրուարդ Բերտրան, Անատոլ Փրանս, Զօլա, Շուրլ Ռիշէ, Դիւլիւ, Դրիմո, Սէյլլ, Հափէ, Ֆրիդէ և ուրիշ շատերը։ Այդ ահալին ոյժը—գիտութիւնը, գրականութիւնը և գեղարուեստը միացած պաշտպան հանդիմանալով օրինականութեան, արդարութեան և հասարակական բարոյականութեան, ստիպեց նախնային այնպիսի ահալին հասարակական ոյժը, ինչպիսին զինուորական կուսակցութիւնն է։ Կառավարութիւնը փորձեց կանգնեցնել այդ բուռն հոսանքը և թոյլ չը տալ, որ ինտելիգենցիան միջնաւոր երկրի կառավարութեան գործին, բայց նա պարտութիւն կրեց և իր վարձանքով սաստիկ զարացրեց հասարակութիւնը։ Ուրախալին այն է, որ այդ փրկարար հոսանքի պատճառով միայն Գրեյֆուսի գործը չէ. այնպիսի անձինք, ինչպէս Մանո, Անատոլ Փրանս, Մինիշ Բուս, Պրէսանս, Զօլա, բողոքելով յանուն մարդասիրութեան, արդարութեան և օրինականութեան Գրեյֆուսի գործում կատարված անիրաւութիւնների դէմ, ի նկատի ունեն մի և նոյն ժամանակ աւելի լայն հասարակական ներպատկանք, նրանք պահանջում են որ զինուորական դատարանները բոլորովին վերակազմվեն, կամ նոյն իսկ վերացվեն իտաղալութեան ժամանակ. նրանք աշխատում են, որ զեղծումները

նշվեն վարչական հաստատութիւնների միջոց։ Պրոֆէսոր Լալիս իր գեղեցիկ յօդուածները մէջ յայտնում է իր զայրոյթը ոչ թէ միայն Գրեյֆուսի գործի, այլ և այն անսիրտ քաղաքականութեան առիթով, որ հանրապետական կառավարութիւնը ցոյց տուեց հայերի և կրեոտացիների վերաբերմամբ, մանաւանդ այն համակրութեան առիթով, որ նա տաճեց զէպի թիւրքաց սուլթանը։ Եւ կառավարութիւնն արդէն ստիպված է խոնարհվել ինտելիգենցիայի այսօրուրեղ արշաւանքի առաջ...

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ
Գեղեցիկների 1-ին
Վերջին տարիներում յօդեւանները մեր հասարակական կեանքի մէջ շուտ-շուտ են երևում և դա շատ հակասալի է. որովհետև դրանք վախճանական և եօթնամեակային լինելու արդիւնք են, այն ժամանակների, երբ նոր նոր էր սկսվում մեր մէջ հասարակական կեանքը, հասարակական ինքնաճանաչութեան զգայունքը, ուրեմն և հասարակական գործունէութիւնը։ Նրան և կան շատ անձնաւորութիւններ, որոնք հենց այդ ժամանակներից սկսեցին իրանց համակրելով գործունէութիւնները. որը փայլեց գրականութեան մէջ, որը մի որ և է հասարակական գործունէութեամբ զուրս եկաւ իր շրջապատող խաւարից, որը լրացրական ասպարէզում, որը պաշտպանական, որը թատրոնական և այլ գործունէութեամբ հետզհետէ նկատելի և տարիներ ընթացքում արդէն մի-մի փայլուն աստղեր դարձան մեր կեանքի երկնակամարի վրա։ Գործունէութեան և այնպիսիների, որոնք հենց սկսեցին կանգնելով մի որ և է հասարակական գործի զուրս, քանի որ այդ ժամանակներում աւելի մեծ անհրաժեշտութիւն էր զգալիւմ նախաձեռնող անձնաւորութիւնների, որպէս տիրաններ իրանց ուսերի վրա տանում էին այնպիսի ծանրութիւններ, որ շատ անգամ վեր էր իրանց ոյժերից, բայց միայն դադարաւոր և ինքնաճանաչութեան զգայունքն սկսել էր, որ աւելի ոյժ և զօրութիւն էր ներշնչում նրանց, ընդ միշտ կրելու այն լուծը, որին մի անգամ նուիրվել էին...

Բայց կան դրանց մէջ և այնպիսի գործողներ, որոնք աչքի են ընկնում իրանց աւելի համեստ, աւելի սահմանափակ և ոչ պակաս եռանդուն գործունէութեամբ 20—30 տարիների ընթացքում, որոնք յայտնի են միմիայն իրանց նեղ շրջանին և որոնց գործունէութիւնը համարեալ է անցել իրանց ճակատալարի սահմաններից, բայց և այնպէս տոկոսն յամառութեամբ շարունակ գործել և գործում են իրանց ընտրած սիրած ասպարէզում, որպէս անվարձ և անձնազոհ մշակներ։ Այսպիսի գործողներից մէկն էլ անկասկած պ. Էմին Տէր-Գրիգորեանն է, որ իր թատերասիրական գործունէութեամբ ոչ պակաս դեր է կատարել Ներսիսեան սկսած 1873 թվականի վերջից մինչև այսօր։

1873 թվականի ձմեռն սկզբներին, պ. Է. Տէր-Գրիգորեան առաջին անգամ դուրս եկաւ բեմ, չքաւորութեան հասած, սովի ու թշուառութեան մասնավոր մարդու համար՝ աշխատանք ձգելու, գործ տալու մի մեծ բարիք է... Միթէ կարելի է կասկածել, որ այդ բարիքն իսկական, արժանատի կան օգնութիւն է թշուառի համար, մի այնպիսի սխալութիւն, որի հետ էլ կարող համեմատվել ոչ մի առատաձեւն ողորմութիւն։ Օգնել մարդուն տնտեսապէս, ձեռք կարկառել նրան, բարձրացնել իր ընկած գրութիւնից, միջոց տալ ինքնուրոյն աշխատելու, անկասկածաբար—հան իսկական մարդասիրութիւնը, հան օգտակար, արժանաւոր հասարակական գործունէութիւնը։ Այդ գործունէութեանն է նուիրված Աշխատասիրութեան տունը, որ մեղանում եղած ամենահամակրելի հիմնարկութիւններից մէկն է։

Ինչ է արել մինչև այսօր Աշխատասիրութեան տան վրա հողաբարձութիւնն անող համակրելի ընկերութիւնը։ Առ այժմ շատ բան է կարելի ասել այդ ընկերութեան մասին, քանի որ նրա գոյութիւնը մի ամիս հազիւ աւելի լինի։ Դրան սկզբնական գործ, իբրև ճանաչողական այժմ յիշեալ հողաբարձութիւնը արդէն ունի վարձած երկու մեծ ճակատներ, որոնց մէջ կան և է աշխատանքը։ Այդ աշխատանքը, առ այժմ՝ ի հարկէ, բաղաժանեալ չէ. տղամարդիկ չեն և են թղթի տպագրելու (վաճառելու համար), իսկ կանանց աշխատանքն է՝ կար և ձե-

որքան մեղ յայտնի է «Սանդուխտ» և իր «Թէչօյի» թուղթի պիւնները մէջ և հենց առաջին անգամից դարձաւ անհրաժեշտ անգամ այդ ժամանակում եղած թատերասիրական խմբի։ Նրա փակվեց թատրոնը, Ներսիսի հոգևոր զարմացում տեղի սղութեան պատճառով, նա մեծ աշխատութիւն գործ դրեց, որպէս զի կարողանայ բեմը տեղափոխել Գայիանեան դպրոցի նոր շէնութիւնը, թէև շատ խոչընդոտների հանդիպեց, բայց այնուամենայնիւ աջակցեց այդ։

Չենք խոսում թատրոնական բեմ սարքելու, դեկորացիաներ, զգեստներ և այլ բաղաժանի խմբի ձեռք բերելու համար գործադրած ծանր աշխատութիւնները։ Մինչև Գայիանեան դպրոցի բեմի շէնութիւնը և մի փոքր էլ յետոյ՝ թատրոնի բեմերում կարող եմ էլին զանազան անշնորհք սղերգութիւններ և մի երկու մեղօղբաններ, որոնք կատարվում էին ոչ սովորական խօսակցական ձևով, այլ մի տեսակ երգեցիկ կանանկով։ Պ. Տէր-Գրիգորեան հետզհետէ, թէև մեծ դժուարութեամբ, կարողացաւ այդ ձևի ներկայացման առաջին անգամ, իսկ բեմերում արդէն մտցնել և ժամանակակից պիւններ թէ Սունդուխտի, թէ Օտարօսկու և թէ նորագոյն հեղինակների, որոնց թատրոնականը կամ արտագրութիւնը, նոյնպէս ըստ մեծի մասին, նրա աշխատանքին էր թողնված։ Բացի դրանից՝ նա 2—3 տարին մի անգամ տալիս էր և իր սեփական հեղինակութիւնները և այդպիսով աւելի հետաքրքրութիւն էր շարժում Ներսիսի հասարակութեան մէջ, դարձնելով թատրոնը և իր հեղինակութիւնը զանազան լինել և դէմ, բայց հետաքրքիր խօսակցութեան առարկայ։ Յայտնի է նաև պ. Տէր-Գրիգորեանի լրագրական գործունէութիւնը. մի քանի տարի խմբագրում և հրատարակում էր «Ներսիսի Յայտարարութիւններ» կիսամեկամեակական թերթիկը, որի վրա հենց առաջին համարից ուշադրութիւն դարձրին «Մշակը» և մասամբ միւս պարբերական թերթերը, արտատպելով նրանից զանազան լուրեր, կուրիոզներ, անեկզօտներ և այլն. մասնակցել էր նախաձեռնող անձնաւորութիւնների, որպէս տիրաններ իրանց ուսերի վրա տանում էին այնպիսի ծանրութիւններ, որ շատ անգամ վեր էր իրանց ոյժերից, բայց միայն դադարաւոր և ինքնաճանաչութեան զգայունքն սկսել էր, որ աւելի ոյժ և զօրութիւն էր ներշնչում նրանց, ընդ միշտ կրելու այն լուծը, որին մի անգամ նուիրվել էին...

Որ Թատերասիրին ծանօթ չէ նրա «Թէչօյի» թուղթը, «Ներսիսի արարք», «Գառնապատճառը» և է, «Սէր կամ մահ», «Մօղա», «Զրկանքի գոհ», «Չարքա», «Սարափալիկ իրողութիւնը», «Վայրենիք», «Բարեգործութեան դիմաւոր տակ», «Կառնակեան սուր» պիւնները, որոնցից առաջինները լայն են ընթացված երկրորդ տպագրութեամբ, իսկ «Թէչօյի» թուղթը բեմ է հանված այս 25 տարվա ընթացքում աւելի քան 200 անգամ։

Եւ այսպէս ամբողջ 25 տարի պ. Է. Տէր-Գրիգորեան եղել է մի անկեղծ, անձնազոհ և անվարձ մշակ, ապրել է թատրոնի սկզբում գործել է թատրոնի դաժնափարի անունով և այսօր էլ, թէև մի փոքր լքված, յոյնած է երևում, բայց և այնպէս թատրոնի անուրի բողոքներ է նրա մէջ նոր սէր, նոր եռանդ գործելու, թէև ներկայիս զանազան հանգամանքները, անձնական առողջութիւնը, իր համերաշխ ընկերների

բացակայութիւնը և բեմից նրանցից մի քանիսին Ներսիսի հրաժարվելը—ոչ պակաս արդեւ են հանդիսանում նրա համար, առաջվայ պէս շարունակելու իր տնայացած գործը...

Անհ նոյն իսկ թուղթիկ ակնարկները բաւական ընդլիճ կերպով ապացուցանում են, թէ որ աստիճանի թատրոնի սիրահար է նա և թէ ինչ բարոյական և ֆիզիքական, մասամբ և դրամական աշխատանք ու զոհաբերութիւններ է արել նա՝ միմիայն թատրոնի գոյութիւնը Ներսիսում յարատեւելու համար։ Ուստի, մեր կարծիքով, մեր Ներսիսի հասարակութիւնը պարտական է ցոյց տալ իր սիրոյ և համակրանքի զգացմունքները, տօնելով նրա ըստին և հինգամեայ թատերասիրական գործունէութիւնը, որ լրանում է այս զեկտեմբեր ամսին, եթէ աւելին չստեղծվի մի համեստ ներկայացումով։

Մեր կարծիքով, այսպիսի տօնակատարութիւնները կամ հանդիսակատարութիւնները երբեք չեն նշանակութիւն ունեն մեր հասարակական կեանքի նկատմամբ. նախ՝ որ մենք զիտեղ արժանաւոր կերպով յարգել, իրախոսել և բարոյապէս վարձատրել մեր մէջ երևացող բաղաժանաւոր գործիչներին, երկրորդ՝ որ այս հանգամանքը մի գեղեցիկ առհասարակաց, մի պարզ ապացոյց է մեր ինքնաճանաչութեան, և երրորդ՝ որ այդպիսի հանդէսները մի-մի գեղեցիկ օրինակներ են, մի-մի խրատական և անմոռանալի յիշատակներ են մեր նորաբողոք սերնդի համար՝ մղելու նրանց զէպի կատարելութիւն, զէպի հասարակական գործունէութիւն։

Բժ. Լևոն Տիրախանյան

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷԿՍԱՆԴՐՈՎՈՒՅՑ
Նոյեմբերի 29-ին
Չենք կարծում, որ Կովկասի քաղաքներից որ և է մէկում այնքան բաղաժանի լինին անկրթի, անուս ու անբարիխիղճ «արքայադուները», որքան մեր քաղաքում։ Եւ մի դարմանաք, ընթերցող, մեզանում խնդիրը գրող ու գործ պաշտպանող է և՛ աքտորված դպրոցը, և՛ անընդունակ պոլիցմականը, և՛ կաշառակերութեան համար արտաքսված աստիճանաւորը և մինչև իսկ անդադրելու տիրացուն։ Այս հանգամանքը գուցէ այնքան մեծ չարիքներ առաջ չը բերէր, եթէ տեղի ունենար Կովկասի մի այլ քաղաքում։ Բայց Ալեքսանդրօպօլիս այս տեսակետից գտնվում է բոլորովին այլ պայմանների մէջ. նա չբաղապատված է հարկաւոր գիւղերով, որոնց բնակիչները հողի սակաւութեան պատճառով օր-օրի վրա դաւաճում են աւելի ջանքեր և, հետևաբար, բնական օրէնքի հիման վրա աւելի կուտասել, անհերքողամիտ և բիւր ու կուլուար։ Այս հանգամանքի վրա աւելացրել նաև գոյութեան կոիւր, որ անընդհատ մղում է Ներսիսի դիւղացին և ձեզ համար բոլորովին հակասալի կը լինի, թէ ինչի համար յիշեալ տեսակի փաստաբանների հետեւը այդքան առատ է և նրանց չէմբերը ամեն օր մաշում են տասնեակ կլիէնտներ. իսկ մեր դիւղացին քաղաք դալով չէ շտաղում գտնել աւելի հասկացող և բարեխիղճ փաստաբան, այլ զրոտում է նրան, ով գրում է ամենից ժան, և գրում է այնպէս, ինչպէս ինքն է ստում ու կամենում, կամ աւելի ճիշդն ասած՝ ով առանց կանխապէս գործի աղնի կամ անաղնի կողմերին տեղեկանալու, կատարում է նրա փափագը, գրի է առնում նրա խնդրերը։

Կենդանութիւն։ Գործող տիկնիկներ (ընկերութեան և վարչութեան անդամներ) մէջ նկատելի է հաւատ զէպի իրանց գործը, եռանդ և պատրաստակամութիւն՝ ծառայելու թշուառ ու զրկված մարդկութեան շահերին։

Այս ամենը մեղ իրաւունք է տալիս ենթադրելու, որ այդ գործը մեծ ազդեցւ է խոտանում։ Իսկ ապագայում շատ պահանջներ կարելի է անել ընկերութիւնից։ Բացի նրանից, ինչ որ նախատեսած է կանոնադրութեան մէջ, ապագայում կարելի է երևակայել, որ Աշխատասիրութեան տունը հետզհետէ զարգանալով ու բեղմնաւորվելով կը դառնայ մի ընդարձակ բաղաժանաւոր տան, որտեղ շատ տեսակ-տեսակ զբաղմունքների մէջ՝ աշխատելու են բաղաժանի կանայք և տղամարդիկ։ Այս աշխատասիրների և ընկերութեան մէջ լինելու է փոխադարձ սէր, յարգանք և հաւատարմութիւն։ Ենթադրւ. այդ բարոյական կապերի ընկերութեան գործերն առաջ են գնալու անհամամատ աւելի լայն, աւելի աջող, և մեծ արդիւնքի դուռ են բաց անելու թէ աշխատասիրների, թէ վարչական և թէ տնտեսական գործերի վրա։ Բացի այդ հերթական օրապահութիւնն են անում այստեղ, հսկում են ամբողջ հիմնարկութեան գործունէութեան վրա—թէ աշխատանքի, թէ վարչական և թէ տնտեսական գործերի վրա։ Բացի այդ հերթական օրապահութիւնից, հիմնարկութիւնն ունի նաև մշտական ծառայողներ—տեսչուհի նրան օգնականներ։ Հիմնարկութեան մէջ ամեն տեղ նկատելի է կարգ, կանոն, ճաշակ, եռանդ,

Նւ այս տեսակ տեղեկ երկուքներ կրկնվում են ամեն օր. թերթեցեք մեր դիւանատները գործերը և մեր ասածին հարկւրաւոր ապացոյցները կը գտնէք: Յոյց տալու համար, թէ որքան իրաւացի են դէպի անբարեխիղճ փաստաբաններն ուղղած մեր այս խօսքերը, և կամ թէ ինչ աստիճանի անսխալ ու ծիծաղելի են նրանց յայտնած մտքերը, մենք այստեղ բառ առ բառ ասած ենք բերում պաշտօնական գրութիւնների մէջ մեր գտած մի խնդրագրի աղերսական կէտը, որը ուղղված էր Քրիֆիտի դատաստանական պալատին, մի ինչ-որ գիւղական աղաւիկների բաշխման առթիւ, և որի անմահ հեղինակը մեր երկրացիներից մէկն է, անսայդ գոհարները. «Ввиду вышеизложенного какъ всемогущій Богъ спасъ черезъ Мойсея изъ раильтянъ изъ рукъ Египтяна и прарока Овнана оставить живои въ животъ Кита, который глталъ его, также и мы покорнѣйше прошу т. е. просимъ Судебную палату освободить насъ отъ незавиднаго нашего положенія и покравительственнаго зашитія».

Ծիծաղեցէք, ընթերցող, լուս ծիծաղեցէք. Աստիճանորոշողի հոգն ու ջուրն ընդունակ են այս տեսակ տարաբանութիւնները. բայց այս խայտառակութեան մէջ, դեռ փառք Աստուծոյ, որ մենք ունենք նաև հասկացող և բարեխիղճ փաստաբաններ և ուսու լեզուին տիրապետող գրողներ:

Պ. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայր-Փաղոնի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնա, ղեկավարելով 8-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին Բորժոմից հանուելով Բաթում կայսերական գնացքով, ժամը 12¹/₂-ին «Շտանդարտ» զբոսանաւով մեկնեց Նովորոսիս: Բաթումում Փաղոնուհին դիմաւորեցին Վովկասի իշխան կառավարչագետը և Քուլիպիտի փոխ-նահանգապետը: Իշխան կառավարչագետը վերադարձաւ Բաթումից Քրիֆիտի գիշերովայ ժամը 12¹/₂-ին:

Այսօր, հինգշաբթի, ղեկավարելով 10-ին, կը կայանայ օրիորդ Տ. Տէր-Ստեփանեանի կօնցերտը: Օրիորդն ամուսն է դաշնակուրի վրա և մի անգամ հանդէս է եկել կօնցերտում, իբրև սիրող: Այժմ նա առաջ է դրել մի յատուկ կօնցերտով, որի բոլոր կողմերը պէտք է ինքը կատարի: Կօնցերտի ծրագրերը հարուստ է: Նրա մէջ կան Բեթովենի, Շուպենի, Լիստի, Ծոպլանի, Բուրնիմանի, Արենսկու, Բալակիրսկի, Պաքստի և Մոսկովսկու հեղինակութիւնները: Օրիորդ Տէր-Ստեփանեան ներկայ կօնցերտով պէտք է ցոյց տայ, թէ որքան առաջադիմութիւն է նա արեւ երաժշտութեան մէջ, որտեղ նրա առաջին քայլերը շատ աջող են եղել:

Քրիֆիտի արքունական թատրոնում, երեքշաբթի, ղեկավարելով 8-ին, կայացաւ «Բալ-Մասկա-րադ» օպերայի ներկայացումը, որին մասնակցում էին ներկայ սեղօնի խմբի լաւ ուղեւորները: Գլխաւորները, Կարլա-Տօրէ, Կարլա-Տօրէ, Վոյպալովսկի, Մարչալ և ուրիշներ: Գլխաւոր, որ կատարում էր կուսակալի դերը, ունի անորոշելի ձայն: Այդ ձայնը զիւր և մաքուր չէ, բայց կալուղ և թաւալեայ և իր բնատրուական ու ղեղեղեկ մշակութեամբ, դառնում է լուրի ուղարկութիւնը: Մանաւանդ աջող էր Կարլա երկրորդ գործողութեան մէջ կատարողուհու բնականութիւնը: Գլխաւոր Տօրէ ունի ուժեղ, ղեղեղեկ ձայն, որ սակայն զուրկ է ձկնուրութիւնից: Նոյն յատկութիւնն ունի և երգչուհի Կարլա-Տօրէի ձայնը: Սակայն երկուսն էլ անցել են ղեղեղեկ չկողմ թէ ձայնի և թէ խաղի վերաբերութեամբ և իրանց ուժեղ ձայնով տիրում են բեմին: Հասարակութեան շատ մեծ բաւականութիւն պատճառեց երգչուհի Մարչալ պաժի դերում: Նրա բաղձալի գեղ-գեղանկները, միայնակ երաժշտութեան հետ, արժանանան կրկնութիւնների մի քանի անգամ: Միւս երգիչները միջակ էին:

Ռուսաց պարերական մամուլը հարստանում է երկու նոր օրգաններով: Առաջինը յունվարի 1-ից Պետերբուրգում պէտք է հրատարակվի «Новый Миръ» վերնադասի մի պատկերազարդ երկշաբթեայ քաղաքական, գրական և գիտական հանդէս: Հրատարակիչը Վոյպի ընկերութիւնն է: Իսկ այս ամսի 1-ից Մարտիակ քաղաքում սկսել է հրատարակվել «Съверный Край» ամսուհիով մի լրագիր, որի առաջին համարում ասված է, թէ նոր լրագրի նպատակը լինելու է ծառայել երկրի կուլտուրական և անտեսական դարգացման գործին, ուղղել հասարակական կեանքը այն ընթացքով, որ դժարել են Ազատարար Վայսի մեծ թէֆօրները և հետեւ միայն մարդասէր, արդար և դատաւարային-ազ-

դարական նեղ ձգտումներից ազատ ուղղութեան: Այդ համակրելի ուղղութեան յարատեւութիւն ենք ցանկանում:

Մեզ հաղորդում են, որ ղեկավարելով 5-ին Հայունեաց Բարեգործական Ընկերութեան օգտին տրված պարահանդէսի արդիւնքը եղել է ոչ թէ 1500, այլ 2500 ռուբլի. 1500 ռ. գոյացել է տոմսակների վաճառումից, իսկ 1000 ռուբլի գոյացել է բուֆէտից և պրէսիաներից:

Սամարանդից Тогово-Промыш. Газета լրագրին ուղարկած մի թղթակցութեան մէջ նկարագրված է Անդօր գիւղի մասին, որ վերջին հիւանդութեան պատճառով, որ համարվում էր ծանոթախտ: Թղթակցից ասում է, որ այժմ պարզված է, թէ համաճարակ հիւանդութիւնը ծանոթախտ չէր. երկրի ազգաբնակչութիւնը բոլորովին հանդիստ է ոչ որ չէ վախում, թէ հիւանդութիւնը կը տարածվի, այնքան նպատակաւոր մարդ են այն միջոցները, որ գործադրեց հակաժանտախտային յանձնառողի նախագահ պրինց Օլեքսեւիչի:

Կարգադրված է, որ երկրից վայր ընկնող աէրօլանները համար պետութիւնը պէտք է վճարի գոտիդին՝ ամեն մի գրամմին 10 կօպէկից մինչև մէկ ռուբլի, և միայն այն քարերի համար, որոնք շատ մեծ ծանրութիւն ունեն, իւրաքանչիւր գրամմին 5 կօպէկ: Աէրօլան քար գոտիդները իրաւունք չունեն ծախելու այդ առարկան ժամանաւոր անձներ:

Գանձակի գաւառի ԳԵՏԱՇԷՆ գիւղից մեզ գրում են. «Այն տարադիւ և տեղեկ սովորութիւնը, որով թշնամիները լուծում են իրանց վրէժը, մեր մէջ էլ մուտք գործեց: Գնկեմբերի 3-ին Գետաշէնի մօտակ անտառի մօտ հրդեհեցին, Գանձակում յայտնի փայտավաճառներ Փառուսեանցի և Վասակովի, հարկւր եօթնամասուն սաւին փայտը: Ծնորհիւ գիւղացիների ջանքերին անտառն աղաւթեց հրդեհից: Այս դէպքում վերանայելիս ոչ թէ հարուստ վաճառականները, այլ աղքատ գիւղացիները, որոնք սաժէնը 15 ռուբլով փայտը տանում էին Գանձակ և որոնցից շատերը մի երկու օր հրդեհից առաջ տուկոտվ փող էին վերցրել պետական հարկը վճարելու այն յոյսով, որ փայտ կը տանեն Գանձակ և իրանց պարտքերը կը տան: Բայց իրար, խեղճներ հիմա պիտի մնան վաշխաւունների ճիւղներում... Հրդեհողները դեռ չեն բռնված. թէ և կարծիքներ կան յայտնի անձնատուրութիւնները դէմ, բայց դժուար է հաստատել, քանի որ ապացոյցները պակասում են»:

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղի երկխառնների մէջ էլ տարածված է «ձաղիկ» հիւանդութիւնը, բայց, բարեբաղդաբար մասնաւոր դէպքեր չեն լինում: Մեր ծնողները ծաղկի պատուաստման գործին կատարածնով են վերաբերվում, բայց խորհուրդ կը տանք, որ ձեռք վերցնեն նախապաշարմունքներից ու պատուաստեն իրանց երեխաներին, եթէ չեն ուղում իրանց որդիկերանց մահը տեսնել ծաղկի հասակում»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄՍԱ ԹԻՒՐԻՒՄՅԻՑ

Կ. Պօլիս, նոյեմբերի 26-ին
Մայրաքաղաքիս մէջ հրատարակող «Մազիկ» քաղաքական-գրական թերթին մէջ հետեւալը տպուած է.

«Եթէ մեր պատ. պաշտօնակիցներն միայն տուած տեղեկութիւնները ճիշդ են, վերջին երկուսը պիտի պատկանեն ձեռնադրութիւնը ալ կուզան իրենց կարգին՝ կենսելի համար գործնական նոր դաս մը տալ մեղի, իր տեսակին մէջ միակ:

«Եթէ մեր պատ. պաշտօնակիցներն միայն տուած տեղեկութիւնները ճիշդ են, վերջին երկուսը պիտի պատկանեն ձեռնադրութիւնը ալ կուզան իրենց կարգին՝ կենսելի համար գործնական նոր դաս մը տալ մեղի, իր տեսակին մէջ միակ:

«Եթէ մեր պատ. պաշտօնակիցներն միայն տուած տեղեկութիւնները ճիշդ են, վերջին երկուսը պիտի պատկանեն ձեռնադրութիւնը ալ կուզան իրենց կարգին՝ կենսելի համար գործնական նոր դաս մը տալ մեղի, իր տեսակին մէջ միակ:

«Եթէ մեր պատ. պաշտօնակիցներն միայն տուած տեղեկութիւնները ճիշդ են, վերջին երկուսը պիտի պատկանեն ձեռնադրութիւնը ալ կուզան իրենց կարգին՝ կենսելի համար գործնական նոր դաս մը տալ մեղի, իր տեսակին մէջ միակ:

«Եթէ մեր պատ. պաշտօնակիցներն միայն տուած տեղեկութիւնները ճիշդ են, վերջին երկուսը պիտի պատկանեն ձեռնադրութիւնը ալ կուզան իրենց կարգին՝ կենսելի համար գործնական նոր դաս մը տալ մեղի, իր տեսակին մէջ միակ:

հասկացանք հետեւալ պարբերութիւններուն ոչ լեզուէն (?), ոչ ալ իմաստէն. «Դուք արդէն կը ձանաչէք Տ. Յովհ. վրդ. Շիրակուհին ուն, որ ես հեռագրով կանչեցի, անոր արժանիքը գնահատելով եպիսկոպոս եմ ձեռնադրում: (Որո՞ւ վրայ ?): Յակոբ վրդ. Աշոտեանը, որ Ներսիսի փոխանորդն է, եկել է միւսօր տանելու: Քաղ. խորհուրդը խնդրեք էք հնարք մը անել՝ ես ալ եպիսկոպոս եմ ձեռնադրում (?): Տ. Գեորգ վրդ. Իւլիշէնեանը... ես ինքս հեռագրով կանչեցի, քանի որ լաւ կը ձանաչէ: «Հա, (?) աս ալ մեր գիտական Նիլշէ վրդ. Գուրեանն է...»

«Ս. Հայրապետը իր խրատներուն մէջ, ի մէջ այլոց կանչեցին. «Հա, եպիսկոպոս էք ըլլում, աղքատ մը եկած ժամանակ չառէք. «Հա, առաջնորդն տունը չէ, առաջնորդը քնած է, առաջնորդը չընդունեք...» (Հա՛ս մոռացում է ըսել թէ՛ Հա, ո՞ր տուն է առաջնորդը...):

«Ս. Հայրապետը այս առթիւ իր բարեւոյթ-տութեան և դուար թաւարոյցութեան չափը անցողած է !!!»: Փափաքելի էր մեղ իմանալ թէ «Մազիկ»-ի պ. խմբագիրն ինչ կարծիք ունի Օրմանեանի փաթեթում պօլ-պօլ ծայրագոյն տօլմաճին երուս վրայ: Նրա կողմը հողեր իշխանութեանց միջև բաշխած ան ձեռնադրական եւարձ-ին ինչ ըսելիք ունի... Պապականութիւնը յառաջանալով կը յառաջանայ Հայաստանի դաւաճներուն մէջ. նորապսակ այդ եպիսկոպոսները պիտի երթան Հայաստան՝ կաթողիկոսական հոսանքին առաջը առնելու համար: Կարգադրեք հետեւալը:

Բ. Գուրեան նոր հարուած մ'ալ պատրիարքարանի:

Մինչև հիմա կայսերական հրովարտակ միմիայն ժողովրդէն ընտրուած և պատրիարքարանին վաւերացած առաջնորդներուն կը տրուէր, իսկ առաջնորդական տեղապահներուն ու փոխանորդներուն՝ զոր պատրիարքարանը կը շրջէր մինչև դաւաճներն ուր Առաջնորդ չի կար, մարդարութեան գործոց նախարարութեան կողմէն միմիայն «Պաշտօնաւոր» (հրամանագիր) մը կառնուէր: Այս էր տէրութեան օրէնքը, այս էր նաև Սահմանադրութեան կանոնը: Հիմա օրէնքն ալ փոխուեցաւ՝ կանոնն ալ, կամ աւելի ևս, օրէնքը՝ սովորութեան բնահամընթիւն սկսաւ ծառայել՝ կանոնն ալ օրէնքին:

Սովորականաւ իրազէ մը հրաման արձակած է, որ յետ այսու առաջնորդական տեղապահ կամ փոխանորդներն ալ կայսերական հրովարտակով հաստատուին: Ասով կառավարութիւնը նախ կը ջնջէ, անդալապէս, առաջնորդութիւններն, որ ժողովրդական ընկերութիւնը կընտրուին. երկրորդ՝ կաշկանդելով ժողովրդական ազատութիւնն իր ընտրութեան մէջ, իրաւունքը պալատին և պատրիարքարանին կը վերապահէ՝ ուղղուած ժամանակ առաջնորդները փոխելու և ուղեւորին իրեկեւ համար: Եւ այս ամենը կը լինի կանխաւորութեամբ և կատարեալ համաձայնութեամբ Գրան և Պատրիարքարանի միջև, ինչ որ մենք ալ կը դուշալէինք, ժամանակին, Սահմանադրութիւնը անդալապէս քայքայելու համար ձեռք առնուած միջոցներուն վրայ խօսելով: Նրա տեղապահներուն կամ փոխանորդներուն պէ՛ր ա թ տրուելու օրէնք կը հաստատուի, մը ևս առաջնորդի ընտրութեան հարկ չի մնար, և առաջնորդը իբրև տեղապահ կամ փոխանորդ ներկայանալով դաւաճին մէջ՝ միշտ փոփոխութեան ենթակայ կը լինի: Գուռ մը էր այս՝ զոր կառավարութիւնը բացաւ Կրիկոյ կաթողիկոսութեան առջև, և անս, որ մալ, և թերևս ի մօտոյ, պիտի տեսնեմք, որ Կրիկոյ կաթողիկոսութիւնն ալ իր տեղը կը պահէ՝ լոկ կայսերական «պէրաթ»-ով... Կը կարծեմք, թէ Օրմանեանէ յետոյ ուրիշ պատրիարք պիտի գալ բազմիկ Գուռ-Գաւրի եկեղեցւոյ աթոռին վրայ... Յետ այսորիկ «պէրաթ»-ներն են, որ կաթողիկոսութիւն, պատրիարքութիւն, առաջնորդութիւն պիտի ընեն և ոչ անձերը: Ազգային դարաւոր օրէնքներու բռնաբարութեանց հանդէպ՝ այս աստիճան անտարբերութիւն Ազգին կողմէն... Երբ լուծւած է:

Վեհափառ Հայրապետն ուրեմն ինչո՞ւ այդքան եպիսկոպոսներ կը ձեռնադրէ, միթէ Ամերիկայ, Պարիզ, Նիդրլանդ, Լոնտոն, Հայաստանի դաւաճներէն աւելի պէտք ունի ինչ եպիսկոպոսներու... Գիտուկ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Պարիզից հեռագրում են, որ «Libre Parole» լրագրի ասելով, մի քանի օրից յետոյ կը յայտարարվի Դեյվիդի վերադարձի մասին:

—Լոնդոնից հեռագրում են, որ լորդ Բոլթերի տնտեսութեամբ է ընդունում ազատամիտ կուսակցութեան ղեկավարութիւնը: Հարկուրի յաջորդ անուանում են Ասկվայտին:

—«Temps» լրագրի Կ. Պօլի թղթակիցը հաղորդում է, որ նոյեմբերի 30-ին, Բ. Գուռը յայտնեց ռուսաց դեսպանին, թէ բաղձալի բողաքներն ստաղիր են արտակարգ գնացքով գալ Սան-Ստեֆանո՝ Ներկայ լինելու մահաբձանի բացման և նրա խորհուրդը խնդրեց. դեսպանը պատասխանեց, որ նա համարում է այդպիսի ցոյցը անօգուտ և բաւական է, եթէ մի քանի օֆիցէրներից բաղձադած պատգամաւորութիւն գալ:

—Հռոմի լրագրից հաղորդում են, որ դերմանական կայսր Վիլհելմ II գարնանը գնալու է Հռոմ. այդ նրա երրորդ այցելութիւնը կը լինի Հռոմին:

—Կրետէի չորս շրջանների ապստամբները, գալով Ապոլլոնի քաղաքը, յանձնեցին իրանց ղեկերը: Մօտ 15,000 մահմեդական ընակիչներ, ծախելով իրանց տուն ու տեղը, գաղթեցին թիրբիւ, զիլաւորապէս Զմիւռնիայի նահանգը: Այդպիսով մահմեդական տարրը հեռո՛ւնեւ, նուազում է Կրետէում, և հաւանական է՝ աւելի նուազի, երբ կըզու մէջ հաստատվի եւրօպական կարգ ու կանոն:

ԻՍԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. Պօլսում հրատարակվող «Բերալին» քաղաքական-գրական թերթը հաղորդում է ռուսալոյ «Համապարսկական ինտելիգենտներին» դէմ: Սիւրիական ցրտութեան աղիւցութիւնը, հիւսիսփոփոններու ամենէն սովալին կրեցինք, ասում է նա. —ալ չը պիտի հաւատանք այդ ինտելիգենտներուն. դիմախոս, բարեբաղդաբար, վար առնուեցաւ: Ինչ է պատահել, կը հարցնի ընթերցողը. ինչո՞ւ համար այդքան սուր ու սրբաբար: Սարսափելի բան է պատահել... Ինքները դատեցեք. երբ երկու թիւրքաճայ եպիսկոպոսներ, մանաւանդ ամենահմուտ Նիլշէ Գուրեան, այցելել են Ներսիսեան դպրոցը, այդ դպրոցի համարաբանական ուսուցիչները «սառն», պաղարին, անդիլականէն աւելի վարմունք են ցոյց տուել հանդէպ այդ երկու թիւրքաճայ եպիսկոպոսներուն: Եւ այդ պաղ ընդունելութիւնը Գուրեան եպիսկոպոսի նկատմամբ, քաղաքական ընդունում է իբր «տեսակ» մը տախտակներ թրքաճայ բանասիրութեան ու գրականութեան: Օ՛հ, քաղաքական զարխանն չը պիտի ներէ այդ վարմունքը համարաբանական «ինտելիգենտներուն», մանաւանդ Ս. Մարխանցիցին, Յ. Գաղբաշեանին և Ն. Լալայեանին, որոնց «ուսումնասիրութիւնները կարգաւորվում են ինտելիգենտներին, տաքուկ ու մշակուած սիրտ մը ծածկուած կը նկատելինք ամենց մարթին ու միւս ներքը, բայց անանկ չէ երբեք. հեռու սուրբը զօրաւոր կըլլայ, կըռնա: Եւ այդպիսի ոճի գործել են ուսումնայ համալսարանականները մի եպիսկոպոսի վերաբերութեամբ, որուն նմանը կը պակաս իրենց մէջ: Մենք միայն կը պատասխանենք, ձեռք լինի այդ ամենահմուտ եպիսկոպոսը...»

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱԼՏԱ, 8 ղեկավարելով: Փաղաւոր Կայսրը բարեհաճեց այցելել Լիւվադիայում գտնված գործադիր զորանոցները, որոնք այդ օրը իրանց գնդերի տօն էին կատարում: Փաղաւորը ողորմաբար չտրհաւորեց զօրքի տօնը և խմեց զօրագնիքի կենացը:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 8 ղեկավարելով: Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայիչը, սովորական հրաւերով, կը մնայ այստեղ մինչև հինգշաբթի:

ՍՈՅԻՍ, 8 ղեկավարելով: Բաղաւորովի կողմնակիցները երկի ժողով գումարեցին, արեւելեան երկաթուղիների գնումն ուղիւ բողոքելու համար: Քուլեարկից վճիռ, որով պահանջվում է միւնիստրութեան արձակումն, որովհետեւ այդ գնումը վտանգ է սպառնում երկրին: Բաղաւորով իր կողմնակիցներով ղեկեց պալատը, վճաղիքը իշխանին յանձնելու համար: Որովհետեւ ստորկանութիւնը կտրեց նրա առաջ ձանադարձը, ըսկեցին բարեք արձակել և այդ ժամանակ երկու ժանդարմ ծանր վիրաւորվեցին: Ամբոսի միջից լինողային աղաղակներ. «անկեք կառավարութիւնը. կեցցէ իշխանը»: Յոյց անողները հալածվեցին. 12 հոգի նրանցից կաշնաւորվեց:

ՍՈՅԻՍ, 8 ղեկավարելով, Բաղաւոր թողաւական քաղաքներ, ընկերութիւններ և ժամաւոր անձինք ուղարկեցին Փաղաւոր Կայսրին, Մեծ Իշխանին և ուստաց եղբայր ժողովրդին հեռագրիներ՝ անձնաւորութեան և երախտագրութեան պաշտօններ արտայայտելով ազատութեան պատերազմի համար:

Ա. ՊԵՏԵՐԲՈՒԳԻ ԲՈՐՍԱ

Դեկտեմբերի 8-ին

Լուսնի վրա 10 ֆունտ արծի	93	ը. 65	կ.
Բերքի վրա 100 մարկ	45	ը. 65	ն
Պարբերի վրա 100 ֆունտ	37	ը. 10	ն
Պարբերի վրա 100 ֆունտ	—	—	—
Մարային կուպոններ	—	—	—
Քաղաքի դեկտեմբեր	6	ը. 71/2	ն
4% պետական բնտա	101	ը. —	—
4% պետական փոխառություն	99	ը. —	—
3 1/2% զբաղ. լիցի. ագ. կալ. բանկ	95	ը. —	—
4 1/2% զբաղ. կալ. կալ. ագ. բանկ	99	ը. —	—
5% զբաղ. կալ. կալ. ագ. բանկ	298	ը. —	—
Նյու-Երկրորդ	261	ը. —	—
5% զբաղ. լիցի. ագ. կալ. բանկ	220	ը. —	—
5% պետական երկաթուղ. բնտա	—	—	—
Պետերբ. քաղ. կալ. 5%	100	ը. —	—
Սոսկվայի քաղաք. կալ. 5%	100	ը. —	—
Օգտակար	99	ը. —	—
Թիֆլիսի	—	—	—
Թիֆլիսի կալ. բանկ 6%	—	—	—
Նյու-Երկրորդ	5%	ը. 100	—
Քաղ. կալ. կալ. 6%	101	ը. —	—
Նյու-Երկրորդ	5%	ը. 100	—

Խմբագիր՝ Ա.Լ.ՔԱՆՆԻՐ ԲԱՆԱԹԱՐ
Հրատարակ.՝ ԱՐԴՈՒՆՈՒ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐՈՎԱԿԱՆԱՆ ԵՐԱՊՈՒՂԻ

Մ ա ռ զ ա տ ա ռ Ն 1 զանգեր գուր է դալիս ԲԱՌՈՒՄԻՅ զգալի թիվիս ցերեկվայ 4 ժամին և 15 րոպեին, թիվ 11-ի է համարում առաջին 8 ժամ 38 րոպեին, որից հետո թիվիս 11-ի զգալի ԲԱՌՈՒՄ առաջին երեկոյան 9 ժամ և 20 րոպեին, Բ ա թ ու լ է համարում երեկոյան 8 ժամ և 52 րոպեին:

Մ ա ռ զ ա տ ա ռ Ն 3 զանգեր գուր է դալիս ԲԱՌՈՒՄԻՅ զգալի թիվիս ցերեկվայ 10 ժամ 50 րոպեին, թիվ 11-ի է համարում երեկոյան 8 ժամ և 9 րոպեին, որից հետո թիվիս 11-ի զգալի ԲԱՌՈՒՄ առաջին երեկոյան 9 ժամ և 15 րոպեին, Բ ա թ ու լ է համարում երեկոյան 8 ժամ և 52 րոպեին:

Մ ա ռ զ ա տ ա ռ Ն 2 զանգեր գուր է դալիս ԲԱՌՈՒՄԻՅ զգալի թիվիս առաջին 8 ժամ 30 րոպեին, թիվ 11-ի է համարում երեկոյան 8 ժամ և 30 րոպեին, որից հետո թիվիս 11-ի զգալի ԲԱՌՈՒՄ առաջին երեկոյան 9 ժամ և 15 րոպեին, Բ ա թ ու լ է համարում երեկոյան 8 ժամ և 52 րոպեին:

Մ ա ռ զ ա տ ա ռ Ն 4 զանգեր գուր է դալիս ԲԱՌՈՒՄԻՅ զգալի թիվիս երեկոյան 8 ժամ 40 րոպեին, թիվ 11-ի է համարում առաջին 9 ժամ 55 րոպեին, որից հետո թիվիս 11-ի զգալի ԲԱՌՈՒՄ առաջին երեկոյան 9 ժամ և 15 րոպեին, Բ ա թ ու լ է համարում երեկոյան 8 ժամ և 52 րոպեին:

Ե ՎԱՏԵՐԻՆՈՒՄԱՐՈՒՄ (Կուրանի շրջան), Կրասնայա և Կիրովայա փողոցների անկյուն, տուն Կրիշտոֆովիչի, նոր շուկային մոտիկ, առաջիկայ յոթնամյա 1-ից ՎԱՐՁՈՎ ԿԸ ՏՐՈՒ ԱՆԿԻՆԻՆ ԽԱՆՈՒԹԸ փոստի համար: Այժման կապալառու՝ որ հաց է թխում ամեն օր մոտավորապես 10—15 կոտ ալիւրից և 2 կոտ կրակալից ֆրանսիական և իտալական համար, վաճարում է 1200 րուբլի տարեկան: Վե-րոյի շինարարությունը, որ նորից է ծախսում է, ներկայումս չորս հազար րուբլի գումարով շինվում է Երեկոյան տարեկան: Տեղեկություններ ստանալու համար դիմել՝ Анапа (Куб. обл.) Г. О. Криштофовичу, և կամ տան կառավարչին՝ Екаториодарь (Куб. обл.) А. В. Васильеву. Угол Красной и Кирпичной улиц, Д. Криштофовича, во дворе. 2—2

ЖЕНЩИНА-ВРАЧЪ
В. І. АНТУШЕВИЧЪ
Практикуетъ въ г. Елисаветполѣ. Приемъ больныхъ ежедневно отъ 10 до 12 часовъ дня. Набережная рѣчки Ган-жинки, д. Ерицпохова, рядомъ съ до-момъ Директора гимназіи. (п. б. 5.) 8—10

Խ. ՄԱԼՈՒՄԵԱՆ
„ՄՏՔԻ ՄՇԱԿԸ“
(Մուսումնաւոր փոքրածախ օրինակներ)
Գինը 50 40 ԳԵԿ
Դիմել „Մշակի“ Խմբագրատուն:
5—8

ԱՌԱՋԻՆ ՄՍՍՆԱՌՈՐ ՀԻՒԱՆՊԱՆՈՑ
Բ. ՆԱՌԱՍԱՐԻԱՆԻ
(Կուրանի, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:
ԱՌԱՌՈՏԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱՌԱՍԱՐԻԱՆԻ—11—12 ժ. վերաբու- ժում, վերականգն (սիֆիլիս) և միզապատ. հ. 4. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և ներքին: 2. Բ. ԲԱՌԱՆԱՍԵԱՆԻ—11—12 ժ. կանանց հիւանդ. Բ. Ֆ. ՊՐՈՍՍՆՈՎԻՉԻ—12—1 ժ. ախտի, կոկորդի, ընդ և կրծքի:

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ—1—1 1/2 ժ. ներքին և երեկոյան: Ա. Գ. ԳՈՐԻՎՈ—1 1/4—2 1/4 ժ. ներքին և մի- առաջին:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Վ. Մ. ՄԱՌԱՎԻԼԱՆԻ—5—6 ժ. ներքին և երե- յայան: Ա. Ն. ՇՊԱԿՈՎԱՆԻ—6—7 ժ. ներքին (ե- լեկորաբուժում), վերականգն և միզապատ. հ. Բ. Ա. ՆԱՌԱՍԱՐԻԱՆԻ—6 1/2—7 ժ. 2. Բ. ԲՈՒՆԵՆԿՈ ինտելեկտուալ քիմիական և ինտելեկտուալ հետազոտություններ է ա- նում մէկի, խիստ, արեւմտ, կաթիլ և ալիւ: Վաճար 50 կ. չքաղաքները ձրի: Համախորհրդի (կոմիտեի) և օպերացիայի համար առանձին: Հիւանդանոցի վերադառնալ: 63—150 Բժշկական ՆԱՌԱՍԱՐԻԱՆԻ

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ ԹԻՖ- ԼԻՍՈՒՄ
Վաճառում են հետեւեւ նոր գրքերը և հրատա- բարությունները:
Բ. Կ. ՏԱՂԱՍԱՐԵԱՆ. Առողջապահություն առ- տին և ի պետ երկր. վարժա- րանաց. Կ. Պոլիս 1898 թ. 2 — Ստանդարտներ Կ. Պոլիս 1898 թ. 75 — Մազուհի հայտաբեր. 1896 թ. 1 — ՏԵՐ-ՂԵՆՈՆԻԱՆՆԻՆ Ն. Մայրենի լե- ղուի քերականության տարբեր- ա և բ մասը. Թ. 1898 թ. 50 — ԴՈՒՔ. Վ. ՊԱՍ. Բժշկի նախնիներ երի- տասարդ մորը. Գերմ. փոխ. Տ. Չիլիդարեան. Ա. 1898 թ. 50 — ԱՏՐՊԵՏԵԱՆ. Քուռ եղբի. վեպ. Երեւան- ցիների կենտրոն. Թ. 1898 թ. 30 — ՍՈՒՈՎԱՆ. Կոտլովա սիրտ. վեպ Մ. 1898 թ. 40 — ԼԱՆԳՍՏՐՈՏ. Մեղունք. Թ. 1898 թ. 15 — (5.) 1—5

ԼՈՑԱ ԼԵՍԱԻ
ԹԵՐԱՍՈՒՆԻՆ ԵՐ ԵՐԿԱՐԱՆԸ
Նուէր Տաթևի վանքի հազարամեակին, մոտա- ւորապես 312 երեսից բաղկացած: Գինն է մէկ րուբլի: Ցանկացողները կարող են դիմել Գորիսի Նեղիմանին. Թիֆլիսի Մուսկա Վարդանանցի տպարան. Բագու՝ Մարգար Մարգարանցի. Ղաթում՝ Գ. Ն. Երուսաղեմանցի խանութը. Վաղարշապատ՝ Տիգրան Սաղաթարեանցի. Բա- լայանի՝ Յովսէփ Սարգսեանցի խանութը: Գրաֆանանցի կարող են դիմել Մուսկա Վարդանանցին, իսկ սովորական դիմումով ցանկացողները՝ Նեղիմանին, Գանձակի նախնի, Գորիս, Ներսէս Սաղաթարեանցի: 1—3

ԱՌԱՋԻՎԱՅ ՏՈՆԵՐԻՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐԻՆ ԸՆԴԱՅԵ- ԼՈՒ ԶԱՄԱՐ
Լոյս տեսաւ Բէրնէտի
«ՓՈՔԻԻ ԼՈՐԻՒ ՊԵՏԱՌԻՈՒՆԸ»
Ազատ լիարժ. Գ. Բարդ.
Ընտրի թղթի վրա, 24 պատկերով: Գինն է 1 ր. 25 կ: Ոսկեղծ չքեղ կազմով՝ 2 ր.: Գրաֆանանցի դիմում կը լինի: Դիմել՝ Баку, Григорію Багряну, Губернская ул., д. Дадашева, № 43. 2—3

ԲԺ. ՎԱՀԱՆ ԱՐԺՐՈՒՆԻ
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Ե ՀԻՒԱՆՊԱՆՈՑ
մասնագիտաբար բժշկ. կոկորդի, ընդ և ախտի ինտելեկտուալ: Առաջին 9—12 ժ. երեկոյան 4—7 ժ. Գործիքային պրոպ. № 28, տ. Աղաթովի: 11—15

Զգուշացե՛ք կեղծումներէ
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ
ԲՈՐՆՈՏԻՄՈՒՆԱՆ ՍԱՊՈՆ
Գ. Ֆ. ԻՐԻԳԵՆՍԻ
Ոչնչացնում է պեպլիններ, սեւթիւնը, դե- ղին բծերը, պոպկները և պոպկները և ներքործում է աւելորդ քրտնեղ. դէմ: Խոր- հուրը է արվում ձեռք բերել, որպէս տուա- յետապին անուշահոտ սապոն, բարձր արժա- նաւորութեամբ:
ՈՍԿԻ ՄԵՒԱԼ 1893 թ-ի համար:
Կտորի գինը 50 կ., 1/2 կտորի 30 կ.: Մախլում է բոլոր ամառաւ գեղաբարձ- կան մազալիններում և դեղամաններում:
Գրախոսի պահանջը արժող Ռուսաստանի համար. Գ. Ֆ. Բարդիսի մոտ Սոսկվայում: Ինչպէս, Թիֆլիսում, Աղաթովի մոտ, գեղա- րդական ապրանքների առևտրի կովկասեան ընկերություն մէջ, Մուրիսովի և Գրիվալի, պոպ. Պոպովների և Արևատալովի մոտ: (10, 25) 21—24

Կիրակի, դեկտեմբերի 20-ին,
Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ր Ա Ն Ի Գ Ա Հ Լ Ի Ճ Ո Ի Մ
Կը կայանայ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ ԲԱԶԱՐՈՎ
Երեւանի Հայոց Բարեգործական ընկերութեան: Բազարի սկիզբը երեկոյան Ժամը 8-ին: Մուտքը—2 ր. 10 կ.: Նուէրներն ընդունվում են ընկերութեան գրասենեա- կում, Միջի-Փողոց, տուն Տէր-Ասատուրովի: (8, 14, 18) 1—3

1870 թ. մարտի 27-ին ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ հաստատված
Առևտրական-Ապահովագրական Ընկերությունը
Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Ո Ւ Մ Է
(կրակից—ամեն տեսակ շարժական և անշարժ ստացուածքների: Ապահովագրութիւն ապրանքներ տեղ հասցնելու—գետերի, ծովերի վրայով և ցամաքային ճա- նապարհով:
Ապահովագրութիւն՝ կեանքի, դրամա գլուխներ և եկամուտներ: Կանոնները պայմանները, գրաւոր և բերանացի բացատրություններ կարելի է ստանալ Թիֆլիսում գլխաւոր գործակալ Ֆեոդոր Ալեքսանդրովիչ Իվանովի գրասենեակում, Սոլոյակի, Սարգսյան փողոց, տուն № 64, Տեղեֆոն № 345, Նախնական վերատեսուչ Վիտոր Գիւնիսովիչ Անդրէյ Կովչիչի, Վոշնեսենկայա փողոց, տուն № 16 և Ընկերութեան վարչութեան մէջ Սոսկվայում, Նիկոլ- սկայա, տուն Բոստանիօզլո, ինչպէս նաև Ընկերութեան գործակալների մոտ ուսուց կայսրու- թեան քաղաքներում: (Ե. հ. 2.) 8—10

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Գ Ա Ղ Ա Ք Ա Յ Ի Ն Ո Ի Պ Ր Ա Վ Ա Ն
Երեւանում է ի տեղեկութիւն հասարակութեան, որ ս. Կարապետի ձորի կամուրջը վերանորոգելու պատճառով, Հաւաքարի 7-րդ քաղաքամասում՝ այդ կամուրջով եր- թեւեկութիւնը կընդհատվի մինչև առանձին կարգադրութիւն: 2—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie
ՖԻԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒՆՈՒՆԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.
Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՍԿՈՎՈՅ ԲԱՌՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբա- թը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթից,
Նախաւորաբար՝ Բաթումից Մարսէլ, մանկով Տրապիզոն, Սամսուն և Պոլիս: Մեկնում է Բաթու- մից՝ չորեքշաբթի, 9/21 դեկտեմբերի ՍԻՐԱԿԱՍԻ չորեքշաբթի, նաւագետ ԳԱՐԻԻԳ: Ն. այս- պէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ: Բաթումից Պարսկ ուղղակի Նաղորդակցութեան տոմսակներ արվում են սովորականից պակաս գներով:
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճին դիմել ընկերութեան գործակալներին՝ ԲԱՌՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր ԳԱՐԻՍԻ, Նախնական վերատեսուչ: Թիֆլիսում—պ. Օ. Գ. Բարեկենդա- նեանին, Սիւնի փող. Նախկին Արժուոյն քաղաքամաս: ԲԱՌՈՒՄ—պ. Ս. Իրիւարեանին, Գոլիբեա- կիմանայա ճապարակ: ՆՈՎՈՐՈՍՍԻՅԱՎ—պ. Մեխիօր Հերցնորոգերին: (Ե. հ. 2.) 12—20

Բաղադրալի Ուղղակի յայտնում է ի դիտութիւն ընդհանրութեան, որ դեկտեմբերի 1-ին կամեալի կամեալի մոտ (Մուշապիլի իւրից, մաքսատան դիմաց, տեղեֆոն № 172) կայ մի յատուկ կառք՝ վարակիչ ախտով հիւանդ զայցածներին հիւանդանոց տանելու համար: Հարկաւոր դէպքում ուղղակի դիմել դե- ղինֆեկցիական կամեալին: 3—3

ՈՒՐԲԵՆ L'URBAINE

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ ԵՐԵԿՈՆԵՐԻՆ ԸՆԴԱՅԵ ԼՈՒ ԶԱՄԱՐ
ՎԱՐՈՒՄԻՅ, առանձնաշորտներով՝ հիւանդութեան և ախտաւոր անընդհանու- թեան դէպքերում, և մասնակցութիւն ունենալով գումար արդիւնքի մէջ հէնց ապահովա- գրութեան առաջին տարւոց սկսած: Գրասենեակը՝ Աղաթովի մոտ, Սոսկվայում, երկրի, Թիֆլիսում և Բաթումի մոտ: Գանձում է Թիֆլիսում, Միջի-Փողոցի մոտ: Գրախոսի պահանջը արժող Ռուսաստանի համար: Գ. Ֆ. Բարդիսի մոտ Սոսկվայում: Ինչպէս, Թիֆլիսում, Աղաթովի մոտ, գեղա- րդական ապրանքների առևտրի կովկասեան ընկերություն մէջ, Մուրիսովի և Գրիվալի, պոպ. Պոպովների և Արևատալովի մոտ: 103:

Գրախոսի պահանջը արժող Ռուսաստանի համար: Գ. Ֆ. Բարդիսի մոտ Սոսկվայում: Ինչպէս, Թիֆլիսում, Աղաթովի մոտ, գեղա- րդական ապրանքների առևտրի կովկասեան ընկերություն մէջ, Մուրիսովի և Գրիվալի, պոպ. Պոպովների և Արևատալովի մոտ: 103:

Տեղեկություններ և բերանացի բացատրություններ կարելի է ստանալ Թիֆլիսում գլխաւոր գործակալ Ֆեոդոր Ալեքսանդրովիչ Իվանովի գրասենեակում, Սոլոյակի, Սարգսյան փողոց, տուն № 64, Տեղեֆոն № 345, Նախնական վերատեսուչ Վիտոր Գիւնիսովիչ Անդրէյ Կովչիչի, Վոշնեսենկայա փողոց, տուն № 16 և Ընկերութեան վարչութեան մէջ Սոսկվայում, Նիկոլ- սկայա, տուն Բոստանիօզլո, ինչպէս նաև Ընկերութեան գործակալների մոտ ուսուց կայսրու- թեան քաղաքներում: (Ե. հ. 2.) 12—20

ՎԱՃԱՌԱՀԱՆՎԱՅ ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ
ԹԻՐԻՔԻԱՆՈՒՄ ՎԵԱՍՎԱՆ ԶԱՅԵՐԻՆ
ԵՐԿՐՈՐԴ, ՆՈՐԻՏ ՄԵՍԿՎԱՆ ԵՒ ԼՐԱՅՐԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԳԻՆԸ ԶԱՆԱՊԱՐԶԱԽԱՍՈՎ, 3 ր. 70 40 ԳԵԿ
2-ое Вновь обработанное и дополненное издание
ЛИТЕРАТУРНО-НАУЧНОГО СБОРНИКА
„БРАТСКАЯ ПОМОЩЬ ПОСТРАДАВШИМЪ ВЪ ТУРЦІИ АРМЯНАМЪ“.
Въ настоящее удешевленное издание, содержащее болѣе 140 статей разнообразнаго содержанія въ прозѣ и въ стихахъ, вошло болѣе 40 новыхъ, знакомищихъ съ одной стороны съ ужасающими бѣд- ствіями турецкихъ армянъ, а съ другой—съ бытовыми и культурными условіями жизни армянъ въ прошломъ и въ настоящемъ. Въ книгѣ приложены двѣ отдѣльныя большія группы (болѣе 100 чело- вѣкъ) армянъ-переселенцевъ, снятыя съ натуры, а также болѣе 150 рисунковъ (40 новыхъ), въ томъ числѣ многіе въ цвѣтныхъ краскахъ и два: „Рѣзня армянъ въ Трѣбизондѣ 1895 г.“ и „И. К. Айвазов- скаго и „Весенняя буря“ Магдесіана, въ три тона.
Цѣна 3 р., съ пересылкой 3 р. 70 к.
Складъ въ конторѣ Русскихъ Видомостей и въ книжн. магаз. Карбасникова на Моховой. NB. Листа, не окончившія счетовъ по 1-му изданію „Братской помощи“, благоволятъ поспѣ- шить окончаніемъ таковыхъ.
Покорнѣйшая просьба къ изданіямъ, сочувствующимъ цѣли сборника, перепечатать настоящее объявленіе.
Завѣд. ред. Гр. Джаншиевъ
6—10